

POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH

Biuletyn

DOKUMENTY ROBOCZE • EKSPERTYZY • KOMUNIKATY • OPINIE • LISTY

SERIA Z • NR 60 - 2002 • LICZBA STRON 4 (s. 535-538) • © PISM • NR EGZ. PISM 1.

DOKUMENTY ROBOCZE

Opinia publiczna w Unii Europejskiej wobec integracji europejskiej i rozszerzenia

Eurobarometr – edycja 56

Ewa Maziarz

1. Państwa założycielskie UE – 2. Państwa I-IV rozszerzenia – 3. Wnioski dla RP

Wyniki badania opinii publicznej, przeprowadzonego jesienią 2001 r. w państwach członkowskich UE zostały omówione analogicznie do opracowania poprzedniej edycji *Eurobarometru*¹. W 56 edycji można zaobserwować istotne zmiany w porównaniu do sondażu z wiosny 2001 r.: w krajach Unii Europejskiej średnie poparcie dla większości omawianych dziedzin integracji europejskiej wzrosło lub utrzymało się w granicach błędu statystycznego.

Wydaje się, że na deklarowany przez ankietowanych w UE wzrost zaufania do instytucji wspólnotowych, umocnienie przekonania o pozytywnych aspektach członkostwa, czy poparcie dla idei stworzenia europejskiej konstytucji istotnie wpłynęły skutki zamachu terrorystycznego w USA i wzrost obaw przed podobnym zdarzeniem w Europie. Prawdopodobnie przekonanie, że tylko wspólnymi siłami można przeciwstawić się zagrożeniu, którego może doświadczyć każdy obywatel UE, doprowadziło do zwiększenia poziomu akceptacji dla wspólnotowych inicjatyw.

¹ por. E. Maziarz: *Opinia publiczna w państwach Unii Europejskiej o członkostwie i rozszerzeniu UE*, Biuletyn PISM NR 35-2001; Raport Eurobarometr nr 56 Initial Findings (www.europa.eu.int/comm/dg10)

Pozytywnie członkostwo kraju w Unii Europejskiej oceniło średnio 54% ankietowanych, co stanowi wzrost o 6 punktów procentowych. Na tym samym poziomie (powyżej 60%) utrzymało się poparcie dla wspólnej waluty, dla Wspólnej Polityki Zagranicznej (WPZ) oraz Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony (WPBiO), którą akceptowało prawie ¾ ankietowanych obywateli państw UE. Zwiększyło się zaufanie do Komisji Europejskiej (KE) – zadeklarowała je połowa respondentów. Powstanie konstytucji europejskiej poparło 67% ankietowanych, a 51% opowiedziało się za rozszerzeniem Unii Europejskiej (wzrost o 8 punktów procentowych). Szczególnie znaczące różnice dotyczą Danii i Szwecji – w obydwu krajach poparcie dla przyjęcia nowych członków do UE wzrosło o 19 punktów procentowych. Dla Polski, jako państwa kandydującego, stosunek opinii publicznej w UE do rozszerzenia ma szczególne znaczenie, gdyż traktat akcesyjny wymaga ratyfikacji wszystkich państw członkowskich.

1. Państwa założycielskie WE

Państwa Beneluksu należą do zdecydowanych zwolenników integracji – pozytywnie członkostwo swego kraju w UE oceniło 58% Belgów, 74% Holendrów oraz aż 81% Luksemburczyków. Wzrosło także poparcie dla rozszerzenia: w Belgii za przyjęciem nowych członków do UE opowiedziało się 49% ankietowanych, w Luksemburgu 53%, a w Holandii 58% (wzrost o 16 punktów procentowych). Ponad 60% ankietowanych w państwach Beneluksu poparło ideę powstania konstytucji europejskiej. Obywatele Luksemburga przodują wśród pozostałych państw UE w zaufaniu do KE (67%), akceptacji wyrażanej dla wspólnej waluty (84% ankietowanych) oraz dla prowadzenia WPZ (81%) i WPBiO (89%).

Znacznie więcej sceptycyzmu wobec członkostwa państwa w UE wykazali Francuzi: pozytywnie oceniła je połowa ankietowanych. Spadek poparcia dla WPZ (o 13 punktów procentowych) można wiązać z rolą Wielkiej Brytanii, jako sojusznika Stanów Zjednoczonych w działaniach zbrojnych w Afganistanie, co zostało we Francji odebrane jako osłabienie jej roli w polityce zagranicznej UE. Poparcie dla rozszerzenia wyraziło 39% ankietowanych – tym samym Francuzi okazali się najmniej przychylni temu procesowi. Na niski poziom akceptacji rozszerzenia wpływają obawy przed wzrostem znaczenia Niemiec w UE, zmniejszeniem dotacji dla francuskiego rolnictwa w wyniku dofinansowania nowych członków czy otwarciem wschodniej granicy UE (zorganizowana przestępczość, nielegalna migracja etc.).

W Niemczech poparcie dla członkostwa w UE wzrosło o 10 punktów procentowych (do poziomu 55%), zwiększyło się także zaufanie do KE (deklarowało je 42% ankietowanych) oraz do wspólnej waluty, którą poparło 60% respondentów. Za rozszerzeniem opowiedziało się 47% badanych (wzrost o 12 punktów procentowych). Zmianę w postrzeganiu tego procesu przez ankietowanych można wiązać z wyborami w drugiej połowie 2002 r. i obietnicami polityków dotyczącymi ograniczenia przepływu siły roboczej z państw kandydujących oraz planami reformy Wspólnej Polityki Rolnej (WPR), gwarantującej m.in. ograniczenie dopłat dla nowych członków UE.

We Włoszech, podobnie jak w państwach Beneluksu, poparcie dla członkostwa utrzymuje się na stosunkowo wysokim poziomie – pozytywnie oceniło je 64% badanych, a 57% wskazało na korzyści, jakie płyną ze statusu członka Unii (wzrost o 8 punktów procentowych). Zanotowano spadek poparcia dla euro, jednak nadal wskaźnik ten należy do najwyższych w Unii Europejskiej (79%). Należy wziąć pod uwagę, że badanie było przeprowadzone jesienią 2001 r., na opinię respondentów nie wpływała zatem ocena funkcjonowania wspólnej waluty w obiegu. O 10 punktów procentowych wzrosło poparcie dla rozszerzenia, za którym opowiedziało się 61% uczestniczących w sondażu *Eurobarometru*. Włosi okazali się także największymi zwolennikami konstytucji europejskiej – idea ta znalazła uznanie 80% badanych.

2. Państwa I-IV rozszerzenia

Obywatele Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Północnej Irlandii wykazali się największym sceptycyzmem wobec większości inicjatyw europejskich. Wyniki sondażu wskazują na najniższe, wśród krajów UE: poparcie dla członkostwa (33%), dla euro (27%)², zaufanie do KE (35%) oraz WPZ (którą aprobowało 40% ankietowanych). 36% uznało, że członkostwo w Unii przynosi krajowi korzyści. Na tle powyższych danych, za stosunkowo wysokie można uznać poparcie dla konstytucji (wyraziło je 58% respondentów). Rozszerzenie UE poparło 41% badanych (wzrost o 6 punktów procentowych).

Najwyższy stopień poparcia dla członkostwa (81% – wzrost o 9 punktów procentowych) i korzyści, płynących z członkostwa (90% – wzrost o 7 punktów procentowych) zanotowano w Irlandii. Akceptacja wspólnej waluty utrzymała się na stałym poziomie (73%), ponad połowa badanych wyraziła poparcie dla WPZ oraz dla rozszerzenia. Jednocześnie wydaje się, iż większość Irlandczyków nie jest nadal przekonana do postanowień traktatu nicejskiego, którego ratyfikacja stanowi istotny warunek zwiększenia liczby członków UE.

Wydaje się, że najbardziej zaskakujące wyniki 56 edycji *Eurobarometru* dotyczą Danii. Zdecydowany wzrost poparcia dla członkostwa tego kraju w UE o 14 punktów procentowych (do poziomu 62%) oraz korzyści płynących z członkostwa (uznało tak 72% badanych) można uznać za sygnał wyraźnych zmian, dokonujących się w społeczeństwie postrzeganym dotąd jako niechętnie pogłębianiu integracji UE (np. odrzucenie w referendum przystąpienia do Unii Gospodarczo-Walutowej).

Zwiększenie poczucia zewnętrznego zagrożenia wpłynęło istotnie na zmianę postrzegania UE; żadne z państw nie jest w stanie prowadzić samodzielnej walki z terroryzmem, stąd wzrasta poparcie dla wspólnotowych inicjatyw Unii. Wśród Duńczyków zwiększyło się poparcie dla KE (do 52%), dla euro (47%), dla WPZ (62%) oraz dla WPBiO (65%), a aż o 19 punktów procentowych dla rozszerzenia Unii: proces ten poparło 69% ankietowanych. W drugiej połowie 2002 r. państwo to obejmuje prezydencję UE, zatem ten ostatni wskaźnik można potraktować jako pozytywny sygnał dla ostatniego etapu negocjacji Polski o członkostwo w Unii Europejskiej.

Aprobata dla członkostwa swego kraju w UE wyraziło 68% Greków, 57% Hiszpanów i 63% Portugalczyków, a na korzyści płynące z tego statusu wskazało odpowiednio 78%, 60% oraz 75% badanych. Nadal najwyższe poparcie dla rozszerzenia utrzymuje się w Grecji (74%), co należy wiązać przede wszystkim ze sprawą przyjęcia do UE Cypru. Proces ten poparło 57% Portugalczyków oraz 61% Hiszpanów. Należy się jednak spodziewać, że pełniąca do czerwca 2002 r. prezydencję Hiszpania będzie dążyła w negocjacjach do zagwarantowania sobie stałego poziomu pomocy dla swoich regionów.

W Finlandii aprobata dla członkostwa kraju w UE wyraziło 37% badanych, a mniej niż połowa ankietowanych poparła WPBiO. Jednocześnie o 9 punktów procentowych wzrosło poparcie dla rozszerzenia (54%). W Szwecji akceptację dla członkostwa wyraziło 43% uczestników sondażu, natomiast – co warto zaznaczyć – aż o 22 punkty procentowe wzrosło poparcie dla euro. Na korzyści płynące z członkostwa wskazało zaledwie 30% Szwedów, a jednocześnie 69% ankietowanych opowiedziało się za procesem rozszerzenia (także wzrost o 19 punktów procentowych). Także w Austrii zanotowano wzrost poparcia dla procesu rozszerzenia o 13 punktów procentowych. 46% Austriaków uważało, że ich kraj odnosi korzyści z członkostwa w UE, 68% wyraziło poparcie dla euro, a 64% dla stworzenia europejskiej konstytucji.

² Termin referendum w sprawie przystąpienia Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Północnej Irlandii do Unii Gospodarczo – Walutowej zostanie wyznaczony prawdopodobnie na 1 maja 2003 r. (wraz z wyborami do lokalnych parlamentów Szkocji i Walii).

3. Wnioski dla RP

Dla Polski szczególnie istotny wydaje się wyrażony w sondażu wzrost poparcia dla rozszerzenia, które odnotowano w krajach UE. Akceptacja dla przyjęcia nowych członków najbardziej wzrosła: we Włoszech i Luksemburgu (o 10 punktów procentowych), w Niemczech (o 12 punktów procentowych), w Austrii (o 13 punktów procentowych), w Holandii (o 16 punktów procentowych) oraz w Danii i Szwecji (o 19 punktów procentowych).

Wyniki te wskazują, że obywatele UE zdają sobie sprawę z konieczności rozszerzenia Unii. Jednocześnie presja opinii publicznej będzie wpływać na polityków w zakresie dopuszczalnych warunków akcesji – wynegocjowania ustaleń, na które wyrażą aprobatę społeczeństwa obecnych państw UE. Nie można np. wykluczyć, że w Niemczech na wzrost poparcia dla rozszerzenia w istotny sposób wpłynęła kampania wyborcza i przekonanie części elektoratu, że nowe państwa nie zostaną objęte całościowymi regulacjami WPR oraz funduszy pomocowych, a swobodny przepływ osób będzie ograniczony kilkuletnimi restrykcjami.

Jednocześnie można przypuszczać, że niektóre decyzje (np. dotyczące zasad finansowania rozszerzenia) zostaną w Niemczech podjęte dopiero po wyborach, w drugiej połowie 2002 r. Analogiczna sytuacja dotyczy Francji (negocjacje na temat rolnictwa) i Irlandii (drugie referendum na temat traktatu nicejskiego). Tym samym czas na wypracowanie kompromisu dotyczącego najistotniejszych z polskiego punktu widzenia problemów, jak wysokość składki do wspólnotowego budżetu, objęcie rolnictwa w krajach kandydujących zasadami WPR, skala przyznanych funduszy strukturalnych, zostanie prawdopodobnie ograniczony do kilku tygodni³.

Obywatele Niemiec i Austrii wydają się stopniowo przełamywać obawy związane z napływem taniej siły roboczej z państw kandydujących, ekspansją przestępczości zorganizowanej, czy natężeniem nielegalnej imigracji, w wyniku zwiększenia liczby członków UE o państwa z Europy Środkowo-Wschodniej. Warto jednak podkreślić, że w pięciu państwach: Francji, Belgii, Niemczech, Austrii i Wielkiej Brytanii poparcie dla rozszerzenia nadal deklaruje mniej, niż połowa badanych.

Zaobserwowany w sondażu wzrost poparcia dla członkostwa państwa w UE oraz dla inicjatyw i polityk wspólnotowych wynika prawdopodobnie ze wzrostu poczucia zagrożenia atakami terrorystycznymi. W społeczeństwach krajów UE umacnia się tym samym przekonanie, że tylko państwa, podejmując wspólne działania, są w stanie wpłynąć na zwiększenie bezpieczeństwa swoich obywateli. Potwierdzeniem tego wniosku może być także wyrażony w większości krajów UE wzrost poparcia dla konstytucji europejskiej.

Prawdopodobnie priorytetem duńskiego przewodnictwa w UE w 2002 r. będzie zakończenie negocjacji z najlepiej przygotowanymi państwami kandydującymi – ze względu na polityczne znaczenie formuły „od Kopenhagi do Kopenhagi”⁴. Zwiększające się wśród obywateli państw UE poparcie dla inicjatyw wspólnotowych oraz dla rozszerzenia może pozytywnie wpłynąć na ostateczne warunki uzyskania członkostwa przez kraje kandydujące, przyczyniając się do pomyślnego zakończenia procesu negocjacji.

³ Przy utrzymaniu tzw. mapy drogowej z Nicei, termin zakończenia negocjacji z najlepiej przygotowanymi kandydatami upływa w grudniu 2002 r.

⁴ Decyzja o warunkach rozszerzenia została podjęta na szczycie UE w Kopenhadze w 1993 r.